

TEVRAT VE KUR'AN'A GÖRE KARUN; ŞİMARIK BİR KAPİTALİSTİN TRAJİK SONU

Resul ŞAHİN¹

*Geliş: 07.12.2022 / Kabul: 01.11.2023
DOI: <https://doi.org/10.62809/matbuat.1215811>*

Öz

Karun, Allah ve peygamberini yalanlayan, servetiyle şımaran ve onu insanlığın ve insanların faydasına değil, onları ifsat etmek için kullanan, İsrailoğullarına yaptığı zulüm ve soykırımla ünlenen Firavuna finans sağlayan, kısacası servetini kötülük aracı olarak kullanan tarihi sembol bir kişidir. Karun, kavmini hor ve hakir gören, Firavun adına onlara zulmeden azgın bir zengininin adıdır. Karun kıssası, önemine binaen iki kutsal kitapta; Kur'an ve Tevrat'ta yer almıştır. Kur'an'da öğüt amaçlı kısaca anlatılırken, Tevrat'ta ise detaylı olarak zikredilmektedir. Fakat iki kutsal kitapta da servetiyle büyüklük taslaması, kendisine yönelik yapılan olumlu tenkitlere kulak tıkaması, inkârcılığı, cimriliği, maddeciliği, Peygamber Musa'ya isyanı ve halkı ona karşı kışkırtması, bozgunculuğu gibi aynı olumsuz özelliklerle anlatılması ve bu özellikleri nedeniyle uğradığı aynı trajik sondan, yani servetiyle birlikte yerin dibine geçirilip yok olmasından bahsedilmesi dikkat çekicidir. Bu çalışmada; Karun Kıssası üzerinden, Kur'an'ın ilk muhatap kitlesi olan Mekkeli müşrikler ve Medineli Yahudiler başta olmak üzere tüm insanlığa verilen mesaj olan; kişiye, peygambere veya iyi kişilere olan kan bağı veya yakınlığının, sahip olduğu makam ve servetin veya sosyal konumunun fayda vermediğini, ancak imanı ve işlediği güzel amellerinin, insanlara yaralı olmanın fayda vereceği gerçeği kuvvetle vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tevrat, Kur'an, Musa, Karun, Hazine.

KORAH ACCORDING TO THE TORAH AND THE QURAN; THE TRAGIC END OF A SPOILED CAPITALIST

Abstract

Korah is a historically symbolic person who denies Allah and His Prophet, is spoiled with his wealth and uses it not for the benefit of humanity and people, but to corrupt them, and also provides finance to Pharaoh, who is famous for the oppression and genocide he committed against the Israelites; in short, he uses his wealth as a tool of evil. Korah is the name of a horny rich man who despises his people and oppresses them in the name of Pharaoh. The story of Korah is mentioned in two holy books due to its importance, in the

¹ Dr., resulsahin56@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5955-1304>.

Quran and Torah. While it is briefly explained in the Quran for advice purposes, it is mentioned in detail in the Torah. However, in both holy books, he is described with the same negative characteristics, such as his arrogance due to his wealth, his deafness to the positive criticisms made towards him, his denialism, stinginess, materialism, rebellion against the Prophet Moses and his incitement of the people against Moses, his defeatism; and because of these characteristics, it is noteworthy that it is declared in both books that he suffered the same tragic end, that is, he was buried in the ground along with his wealth. In this study, the message given to all humanity, especially the Meccan polytheists and the Jews of Medina, who were the first audience of the Qur'an, through the Story of Karun is strongly emphasized: a person's blood ties or closeness to the prophet or good people, his position and wealth, or his social position make no benefit, but his faith and good deeds will benefit him.

Keywords: Torah, Quran, Moses, Karun, Treasury.

Giriş

Karun'un Hz. Musa'nın kavminden olduğu ve onun döneminde yaşadığı Kur'an ve Tevrat tarafından ifade edilmektedir. Tarihçi ve tefsircilerin ekserisine göre Hz. Musa'nın amcası oğludur. Dillere destan hazinelere sahip oluşunu, Allah'ın kendisine bir lütfu ve imtihan vesilesi olduğunu düşünmemiş, kendi bilgi ve becerisiyle kazandığını söyleyerek büyüklük taslamıştır. Servetini kendi ve halkının lehine değil, zulüm ve ifsat aracı olarak kullanmıştır. Yazır'ın deyimiyle, nasıl ki, Firavun baskı ve zulümde sembol olmuşsa, Karun da, zenginliğini baskı aracı olarak kullanmakta ve karaborsacılıkta sembol bir isim olmuştur. Karun kıssası aynı zamanda karaborsacı bir kapitalistin hikâyesidir (Yazır, tarihsiz c, 5, 3755).

Firavun ve Haman gibi o da Hz. Musa'ya inanmamış ve onu yalanlamıştır. Kur'an'da bu üç sembol ismin bir arada zikredilmesi, Karun'un Firavun nezdinde önemli bir kişi olduğunu gösterir. Ekonomik gücüyle Firavunu finanse ettiği söylenmiştir. Buna göre onun hazine ve maliye bakanı olduğu düşünülebilir.

Karun, bu koca hazineleriyle şımarmış, insanları hor ve hakir görmüştür. Kendisini uyaranlara karşı da gurura kapılıp küstahlaşmıştır. Gerek söz dinlemezliği, gerek şımarıklığı ve gerekse zorbalığı onu, ailesi, malı ve sarayıyla birlikte yerin dibine geçmek gibi korkunç bir sona götürmüştür. Ne dillere destan hazineleri onu kurtarabilmiş, ne de Hz. Musa'nın amcası oğlu oluşu.

Kur'an, Karun kıssasını başta Mekkeli müşrikler ile Medineli Yahudiler olmak üzere tüm insanlığa ders çıkarılması gereken bir sembol olarak sunmuştur. Çünkü Mekkeli müşrikler zenginlikleriyle övünmüş, zaman zaman da olsa Hz. Peygamber'e akrabalıklarını dillendirmişlerdi. Medineli Yahudiler ise Karun'un Hz. Musa'ya

karşı takındığı tavrın bir benzerini Hz. Peygambere karşı takınmış ve onu yalanlamışlardı. Bu kıssada, iman ve salih amel olmazsa, mal ve servetin, makam ve mevkiin insanı kurtaramayacağı, dünya ve ahiret saadetine ulaştıramayacağı güçlü bir şekilde vurgulamaktadır.

1.Karun'un Kimliği ve Dini İnancı

Kur'an'da Karun, Tevrat'ta Korah olarak geçmektedir (Macdonald, 1977: c, 6, 371: Harman, 2001: c, 24, 519). Tevrat'ta soyağacı, Levi oğlu Kehat oğlu Yishar oğlu Korah olarak belirtilmektedir (Mısır'dan Çıkış: 6/16-21; Çölde Sayım: 16/1-2).

Karun'un, Hz. Musa'nın kavminden olduğu ayetle sabittir (Bkz. Kasas: 76). Müfessirler ve İslam tarihçilerinin çoğuna göre Hz. Musa'nın amcası oğludur. İbn İshak, Hz. Musa'nın amcasıdır demişse de, bu fikri kabul görmemiştir. Teyzesi oğlu olduğuna dair de bir rivayet vardır ama bu görüş de benimsenmemiştir. İslamî kaynaklara göre Karun'un şeceresi ise şöyledir: Kahes oğlu Yashar (Yashur) oğlu Karun. Hz. Musa'nın ise Kahes oğlu İmran oğlu Musa'dır (Taberi, 1995: c, 19, 615; Taberi, 1991: c, 2, 634; Maturidi, 2005: c, 8, 193; Maverdi, t.y. c, 4, 264; Zemahşeri, 1997: c, 3, 429; İbn Atiyye, 1422: C, 4, 298; Razi, 1995: c, 25, 13, İbnu'l-Esir, 1987: c, 1, 156; Kurtubi, 1964: c, 13, 310; İbn Kesir, 2003: c, 1, 309).

Karun, yabancı dilden Arapçaya geçmiş bir isim olduğu için gayr-ı munsarıftır². Karun ismi de Talut, Calut gibi Arapça kalıplara uygundur. Fakat "Karane" fiilinden türemiş değildir (Zemahşeri, 1997: c, 3, 429; İbn Atiyye, 1422: C, 4, 298; İbn Aşur, 1984: c, 20, 175). "Karane" fiilinden "Faul" vezninde türediği kabul edilse bile yine munsarîf olmaz (Zemahşeri, 1997: c, 3, 429).

Makdisi, "Karun, Firavun'un işlerini yürütür, onun zulmüne yardımcı olurdu" demektedir (Makdisi, t.y. c,3, 87). Yine onun, Firavun tarafından İsrailoğullarına zulm etmek üzere görevlendirildiği de söylenmiştir (Maverdi, t.y. c, 4, 265; Zemahşeri, 1997: c, 3, 430; Razi, 1995: c, 25, 14; Kurtubi, 1964: c, 13, 310; Kadı Beydavi, 1418: C, 4, 185). O, çok mal ve büyük hazineler sahibiydi (İbnu'l-Esir, 1987: c, 1, 156; İbn Aşur, 1984: 175). Denildi ki, suretinin güzelliği sebebiyle "münevver" diye isimlendirilmişti. Tevrat'ı hem güzel seda ile okur ve hem de öğretirdi ama o da Samiri³ gibi mümin değil, münafıktı (Maturidi, 2005: c, 8, 198;

² Gayr-ı munsarîf: Sonuna kesre ve tenvin kabul etmeyen, munsarîf ise kesre ve tenvin kabul eden isme denir (yazarın notu).

³ İsrailoğullarının tapması için altından buzağı heykelini yapan kişi olup Hz. Musa tarafından lanetlenmiş ve kalan ömrünü insanlardan uzak ve acılar içinde tamamlamıştır (yazarın notu).

Maverdi, t.y. c, 4, 264; Zemahşeri, 1997: c, 3, 429; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 298; Razi, 1995: c, 25, 13).

Karun'un Tevrat'ı okuyup okuttuğu görüşünü ihtiyatla karşılamak gerekir. Çünkü şu ayetler onun, Firavun ve Haman gibi Hz. Musa'ya düşman ve azgın bir inkârcı olduğunu göstermektedir:

“And olsun ki biz Musa'yı mucizelerimiz ve apaçık hüccetle, Firavun, Hâmân ve Karun'a gönderdik. Onlar: Bu, çok yalancı bir sihirbazdır! dediler” (Mü'min: 23-24).

“Karun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da (helâk ettik). And olsun ki, Musa onlara apaçık deliller getirmişti de onlar yeryüzünde büyüklük taslamışlardı. Hâlbuki (azabımızı aşıp) geçebilecek değillerdi”.

“Bunların her birini kendi günahları yüzünden yakaladık. Onlardan taş yağmuruna tuttuklarımız var. Onlardan o korkunç sesin yakaladığı kimseler var. Onlardan yerin dibine geçirdiklerimiz var. Onlardan suda boğduklarımız var. Allah, onlara zulmediyor değildi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı” (Ankebut: 39-40).

Ayetlerde de açıkça belirtildiği gibi o da, Firavun ve Haman gibi büyüklük taslayarak Hz. Musa'yı yalancılık ve sihirbazlıkla suçlamış olup inkârı ve azgınlığı sebebiyle yerin dibine geçmiş ve helak olmuştur. Önce iman edip sonradan irtidat etmiş (dinden dönmüş) olamaz mı, diye bir soru hatıra gelebilir. Fakat bu, uzak bir ihtimal olarak görülmektedir. Çünkü Hz. Musa'ya sihirbaz diyen birinin, önceden ona iman ettiğini, Tevrat'ı okuyup ve başkalarına öğrettiğini, hele Tevrat'ı ezberlediğini söylemek mantiken zorlanmak anlamına gelir. Zaten müfessirler de, “denildi” diyerek bu görüşün zayıf olduğuna işaret etmişlerdir. Karun'un Firavunun işlerini yürütmesi, ona finans desteği sağlaması söylendiğinden onun muhtemelen Firavun'un maliye veya ekonomi işlerinden sorumlu bakanıdır. Zaten ayetlerde Firavun ve Haman'la zikredilmesi, onun Firavun nezdinde önemli bir konuma sahip olduğu düşünülebilir.

2. Tevrat'a Göre Karun

“Korah, Ruben soyundan Eliavoğullarından Datan, Aviram ve Pelet oğlu On toplulukça seçilen, tanınmış 250 İsraili önderle birlikte Musa'ya başkaldırdı. Hep birlikte Musa ile Harun'un yanına varıp, “çok ileri gittiniz”! dediler. Topluluğun her bireyi kutsaldır ve Rab onların arasındadır. Öyleyse neden kendinizi Rabbin topluluğundan üstün görüyorsunuz” (Sayılar: 16/1-3)?

Hız. Musa bu sözlerle karşılaşınca secdeye vardı. Sonra Korah ve adamlarına, sabah buhurdanlıklarınızla gelin. Tanrı kimin kutsal olduğunu açıklayarak huzuruna çağıracağımı söyledi. Korah'a da, adamlarıyla böyle toplanmalarının Tanrı'ya karşı gelmek olduğunu belirterek ikazda bulundu. (Bkz. Sayılar: 16/4-11).

Hız. Musa yaptığı bu uyarıdan sonra Datan'la Aviram ikilisini çağırttı ama onlar "Gelmeyeceğiz" dediler. "Bizi çölde öldürtmek için süt ve bal akan ülkeden çıkardın. Bu yetmiyormuş gibi başımıza geçmek istiyorsun". Bu adamları kör mü sanıyorsun? Hayır, gelmeyeceğiz" (Çölde Sayım: 16/12-14).

Musa onların sözlerinden dolayı öfkelenip Tanrı'ya, "onların sunularını önemseme" dedi. Musa ve Harun buluşma çadırının önüne gittiler. Korah ve adamları da orada toplandılar. Tanrı Musa'ya, o topluluğu yok edeceği için Harun'la birlikte onlardan ayrılmasını emretti. Musa kardeşi Harun ile secdeye vararak, günah işleyen bir kişi yüzünden bir topluluğu helak etmemesi için Rabbe dua ettiler. Tanrı da Musa'ya, halkın, Korah, Datan ve Aviram'ın çadırlarından uzaklaşmalarını söylemesini istedi. Musa'nın ikazı üzerine bütün halk onlardan uzaklaştı. Onlar çocuklarıyla çadırlarının önüne çıktılar. Musa topluluğa konuşmasını bitirince Korah, Datan ve Aviram'ın altındaki yer yarılarak, onları, ailelerini, mallarını ve Korah'ın adamlarını yuttu. Toprak üstlerini örttü. Onların çığlıklarını duyan halk, yer bizi de yutar diye oradan kaçtılar. Tanrı'nın gönderdiği ateş onları yok etti (Bkz. Çölde Sayım: 16/15-35). Tevrat'a göre Korah, iki arkadaşı ve 250 destekçisiyle böyle yok olmuştur.

İsrailiyata ait rivayetlerde, Şener'in de belirttiği gibi Karun'la ilgili olduğu ileri sürülen bir de mit vardır. Bu mite göre parayı ve sihri icat eden Lidya Kralı Cresus'tur (Krezus-Kroisos). O, her tuttuğunun altın olması için tanrılara yalvarmış. Bu duası kabul edilince mutluluğa erişeceğini zannetmiş. Ancak çok zengin olmasına rağmen mutluluğu bulamayan bu kral acılar çekerek ölmüş. Bu efsane başta Bin Bir Gece Masalları olmak üzere birçok milletin edebiyatında yer almaktadır. (Şener, 2001: c, 24, 520).

Bu efsane, ne Tevrat'ta geçen Korah'la ve ne de Kur'an'da bahsedilen Karun'la bir benzerlik gösterir. Kaldı ki Lidya kralı Cresus Karun'dan en az yedi asır sonra gelmiştir. Fakat Karun'un kimya ilmini bildiği ve bazı madenleri altına çevirdiği şeklindeki rivayetlerin (Suyuti, t.y. c, 6, 437) bu tür efsanelerden beslendiği düşünebilir. Zaten İbn Kesir (Ö. 1373) de böyle bir şeyin olamayacağını belirtmektedir (İbn Kesir, 2003: c, 1, 311). Bugün kimya ilminin bu kadar gelişmesine rağmen böyle bir şeyin olmadığı da herkesin malumudur. Şimdi Kur'an'a göre Karun kıssasına geçebiliriz.

3. Kur'an'a Göre Karun

Bazı rivayetlere göre, Allah Teâlâ Hz. Musa'yı peygamber, Hz. Harun'u da ona yardımcı olarak görevlendirince, Karun onları kıskandı. Ben buna sabredemem dedi ve onlardan ayrıldı. Onlara düşman kesildi. Kendisine uyanlarla (Maturidi, 2005: c, 8, 197; Zemaşşeri, 1997: c, 3, 429; Kurtubi, 1964: c, 13, 310; Kadı Beydavi, 1418: c, 4, 185) beraber Hz. Musa'ya karşı başkaldırdı. Bazı tefsir ve İslam tarihi kaynaklarında adamlarının sayısı 250 olarak zikredilir ki, bu rakamın kaynağı Tevrat'tır. Gerek tefsir ve gerekse İslam tarihi kaynaklarında Karun ve adamlarının trajik sonuyla ilgili değişik rivayetler vardır. Fakat daha derli toplu olması ve hem tefsir hem de İslam tarihi kaynaklarında yer alması nedeniyle İbn Abbas'a dayandırılan rivayeti kısaltarak nakletmek istiyoruz.

Karun, Hz. Musa ile malının her çeşidinden binde birini zekât vermek üzere anlaştı-Taberi, bu bilginin doğruluğundan şüphelendiğini söylemektedir-Karun eve gelip hesap yaptı ve bunun büyük bir yekûn tuttuğunu gördü. Bu nedenle İsrailoğullarını topladı ve onlara, "Musa'nın her emrini yerine getirdiniz ama o şimdi de malınızı ve servetlerinizi elinizden almak istiyor" diyerek onları Hz. Musa'ya karşı kıskırttı. Onlar da, sen bizim liderimizsin, emrini söyle, hemen yapalım dediler. Karun da onlara, "Fılan fahişeye gidin. Musa'nın kendisiyle zina ettiğini söylemesi için ona bol miktarda mal teklif edin. Kabul ederse, alıp getirin" dedi. Bu emri verenin Firavun olduğunu ileri sürenler de vardır.(Makdisi, t.y. c, 3, 87). Kadın kandırılıp getirilmiş ve gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra, Karun Musa'ya gitti ve "Halkın senin nasihatlerini dinlemek için meydanda toplandı" dedi. Musa kalkıp yanlarına gitti. Gelen hükümleri onlara tebliğ ederken; "bir kişi hırsızlık ederse eli kesilir, iftirada bulunana 80 defa vurulur, zina eden evli değilse yüz kamçı, evli ise ölünceye kadar taşa tutmakla cezalandırılır" deyince, Karun hemen araya girerek, "Kendin için de hüküm böyle mi?" diye sordu. O da "Benim için de hüküm budur" diye cevap verdi. Karun beklediği bu cevabı alınca, "Halkın seni filan kadınla zina etmekle suçluyor" dedi. Musa (as) da, "kadını getiriniz, eğer kadın sizin dediklerinizi tasdik ederse, sonun söylediklerini gerçek olarak kabul edebilirsiniz" deyince, kadını getirdiler. Musa (as) ona, "Tevrat'ı bize indiren Rabbin hakkı için doğru söyle, ben seninle, bunların iddia ettiği gibi bir şey yaptım mı?" diye sordu. Kadın, "hayır yapmadın, onlar yalan söylüyorlar, sana iftirada bulunmam için bana bir takım şeyler vaat ettiler" diye cevap verdi. Bunun üzerine Musa (as) hemen secdeye kapandı. Allah ona vahiy yoluyla, "yere istediğini emret" dedi. Musa, "Yer! Onları yakala!" dedi. Yer onları dizlerine kadar, ikinci defa bu emri tekrarlayınca, boylarına kadar yuttu. Üçüncü defa emri tekrarlayınca, yer üstlerini kapattı. (Taberi, 1991: c, 2, 640-

641; Makdisi, t.y. c, 3, 87; Maverdi, t.y. c, 4, 264; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 298; İbnu'l-Esir, 1987: c, 1, 156-157; Kurtubi, 1964: c, 13, 311; İbnu'l-Verdi, 1966: c, 1, 19; İbn Kesir, 2003: c, 1, 310; Suyuti, t.y. c, 6, 436).

Bazı kaynaklarda, “Karun ve adamları topuklarına kadar batınca, Karun dedi ki: “Ya Musa, bana acı”! Hz. Musa ona acımadı ve yere ikinci emri verdi. Göbeklerine kadar yere gömüldüler. Üçüncü emriyle yer üzerlerine kapandı. Yüce Allah Musa’ya, “seni katılaştıran nedir? İzzetim hakkı için bana yalvarsaydı, duasına icabet ederdim. Senden sonra yeri hiç kimsenin emrine vermeyeceğim” diye vahy ettiği söylenmektedir (İbnu'l-Esir, 1987: c, 1, 157).

Bu rivayetin doğru olup olmadığını bilmiyoruz. Kaldı ki, bunu kabul veya ret edecek bir kanıt da sahip değiliz. Gerçi İsrailoğullarının peygamberlerine karşı sorumsuz davrandıkları, eziyet ettikleri (Bkz. Ahzab: 69) ve ağır iftiralarda buldukları bilinen bir gerçektir. Tevrat’ta da buna dair çok sayıda örnek vardır. Fakat bu rivayet İsrailiyat⁴ kokmaktadır. Zaten İbn Kesir de, “kıyamete kadar her gün bir boy kadar batacağı, böylece yedi kat yere batacağı konusunda birçok İsrailiyatın olduğunu ve müfessirlerin bunlardan yüz çevirdiğini” söylemektedir (İbn Kesir, 2003: c, 1, 311). Ayrıca “bana yalvarsaydı, duasına icabet ederdim” ifadesi de sorunlu görünmektedir. Çünkü azap geldikten sonra, yani yeis, ümitsizlik halinde yapılan imanın makbul olmadığı bilinmektedir. Bunun en canlı örneği de, Yüce Allah’ın, boğulmak üzere olan firavunun duasını kabul etmemesidir. İlgili ayetler şöyledir: “Nihayet boğulmak üzere iken, “İsrailoğullarının iman ettiğinden başka hiçbir ilâh olmadığına inandım. Ben de Müslümanlardanım” dedi. Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuşsun” (Yunus: 90-91). Hele Allah Teâlâ’nın, “senden sonra yeri başka birisinin emrine vermeyeceğim” diye vahyettiği” ifadesi ise son derece problemlidir. Allah için böyle bir ifade asla düşünülemez. Zira bu ifadeden, Yüce Allah’ın Musa’nın nasıl davranacağını önceden bilmediği gibi bir anlam çıkar ki, Allah hakkında böyle bir düşünce tam bir cehalet olur. Çünkü “Allah her şeyi bilir” anlamındaki “alîm” ismi inkâr edilmiş olur ki, söyleyeni iman bakımından hayli sorunlu bir hale getirir hatta dinden bile çıkarır.

⁴ Büyük oranda Yahudi, kısmen de Hıristiyan kaynaklarından nakledilen “efsane, kıssa, olay veya bilgi” anlamında kullanılır. İslâm muhaliflerinin bu dine ilâve etmeye çalıştıkları asılsız ve uydurma haberler hakkında da aynı terim kullanılmaktadır (İbrahim Hatiboğlu, 2001: c, 23, 195)

3.1. Karun'un Hazinesi ve Anahtarları

Karun'un zenginliği ve hazinelerinin çokluğu dillere destan olmuştur. Nitekim şu ayette de ona nice hazineler verildiği zikredilmektedir: “*Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı*” (Kasas: 76).

Müfessirler, “*Anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı*” ifadesini açıklarken, topluluk anlamına gelen “usbe” kelimesinin, 3-10 kişiye, 10-15, 10-40 kişiye kadar olan bir topluluğu gösterdiğini söylemişlerdir. Mücahid 15 kişi taşırdı derken, Basralı âlimler ise, bu, çokluktan mecazdır. Yani güç sahibi bir gurup taşımada aciz kalırlardı anlamındadır demişlerdir (Taberi, 1995: c, 19, 619) Maturidi de bu bilgileri verdikten sonra, “ancak biz bunun, aynı iş için hareket eden bir gurup olduğunu söyleyebiliriz” diyerek sayı belirtmemiştir (Maturidi, 2005: c, 8, 197).

Bazı rivayetlerde onun hazinelerinin anahtarlarının deve derisinden yapılp her birinin parmak büyüklüğünde olduğunu ve 40, başka bir nakle göre de 60 katrın ancak taşıyabildiği söylenmiştir (Taberi, 1995: c, 19, 617; Maverdi,t.y. c, 4, 266; Zemahşeri, 1997: c, 3, 430; Razi, 1995: c, 25, 14-15; İbn Kesir, 2003: c, 1, 309) ki, bunda mübalağa olduğu gayet açıktır. İbn Atiyye, “bu bilgiler İncil’de geçmektedir ama bu ve benzeri rivayetlerin hepsi zayıftır. Ya anahtarlar demirdendi ve ağırdı veya bununla hazineler kast edilmiştir. Hazinesini kırk katır zor taşırdı anlamındadır” demiştir (İbn Atiyye, 1422: c, 4, 298).

Anahtarları bırakın deve derisinden olmasını, demirden olsa bile 40 katrın taşıyacağı bir ağırlığı oluşturmaz. Kanaatimizce burada mecaz vardır. Yani hazinelerin çokluğu kast edilmiştir veya bundan murat, bizzat hazinenin kendisi ve onu muhafaza eden sandıklardır. Zaten Razi de şunları söylemektedir: “Bu bilgi Kur’an’da geçmez ve bu nedenle kabul edilemez. Kur’an’ın işareti, bu anahtarların çokluğudur. Her yerin anahtarı ayrıdır. Çok olduğundan ötürü bir topluluğa, onu korumak ve tanıyıp bilmek ağır gelir. Örfte “kenz” hazine olarak bilinse de kapalı mekânlardaki mal için de kullanılır. İbn Abbas ve Hasan, anahtarlardan maksat malın kendisidir. Bu ise şüpheden uzak olmanın en uygun yorumudur demişlerdir. İbn Abbas, onun hazinesini 40 güçlü adam taşırdı demiştir. Bazıları da, onun hazinelerinin çokluğu ve malının çeşitliliği, onu korumakla görevlilerin o malları muhafaza ve akılda tutmaları hususunda zorlanırlardı demişlerdir” (Razi, 1995: c, 25, 15). Nitekim Türk edebiyatında hazineleri “Mal-ı Karun-Genc-i Karun” olarak ifade edildiği gibi her gittiği yere beraberinde hazinesini de götürmesi sebebiyle “Genc-i Revan” olarak da isimlendirilmiştir (Şener, 2001, c, 24, 520).

Müfessirlerin çoğu, ayette, anahtarlar anlamına gelen “mefatih” kelimesinin, hem anahtar anlamındaki “miftah” kelimesinin, hem de kilit altına alınan eşya, yani mal stoku veya hazine sandığı anlamındaki “meftah” kelimesinin çoğuludur. Böylece onun hazinelerini taşımak ve onları muhafaza etmek bir topluluğa zor gelirdi anlamındadır demişlerdir (Maverdi, t.y. c, 4, 266; Zemahşeri,1997: c, 3, 430; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 298; Kurtubi, 1964: c, 13, 313; Kadı Beydavi, 1418: c, 4, 185; Ebussuud, t.y. c, 7, 24-25; Alusi, 1415: c, 10, 316; Meraği, 1946: c, 20, 91-92; İbn Aşur, 1984: c, 20, 177).

Bu son görüş daha makul görünmektedir. Bazı müfessirlerin de işaret ettiği gibi ayetteki anlam akışına uygun düşen de bu görüştür (Esed, 1999: 799/85). Çünkü anahtarlarını bir gurup taşımakta zorlanırdı denilmesinden maksat, ya onun hazinelerinin bir gurupça taşınmasının ve kayıt altına alınıp muhafazasının zorluğuna işaretir veya bu ifade onun servetinin çokluğundan kinayedir. Belki de ikisidir diyebiliriz.

3.2. Karun’un Uyarılara Aldırmayıp Küstahlaşması

Kavmi, şımaran ve azgınlaşan Karun’u şöyle uyarmıştır: *“Böbürlenme! Çünkü Allah, böbürlenip şımaranları sevmez. Allah’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez”* (Kasas: 76-77).

Çok maliyla şımaran Karun’u uyarılar, Neccar’ın da dediği gibi kavminden olan basiret ve ilim ehli müminlerdi. Ona nasihat ederek, kibirli davranmanın ve böbürlenmenin kötü akıbetinden sakındırmaya çalışıyorlardı. Allah’ın verdiği nimetlere şükretmesini ve yeryüzünde fesat çıkarmaktan kaçınmasını kendisine tavsiye ediyorlardı (Neccar, tarihsiz, 393).

Müfessirler, Karun’un kavmine karşı olan azgınlık ve şımarıklığını çeşitli şekilde açıklamışlardır. Maverdi ve Razi bu görüşleri şöylesaymışlardır:

- a) Fakirlerin mümin olduklarını hesaba katmadan onları küçümser ve onlara karşı zenginliğiyle övünürdü.
- b) Firavun, İsrailoğullarına zulmetmesi için onu görevlendirmişti. O da onlara zulmederdi.
- c) Onlardan üstün olmayı ve onların kendi emrinde olmasını isterdi.
- d) Onlara karşı taşkınlık yapar ve hiçbir işte onlara muvafakat etmezdi.

- e) Onlara karşı zorbalık yapar ve büyüklük taslardı.
- f) Elbisesi bir karış uzundu. Bu tür giyim o gün kibirlilik alameti idi.
- g) Hz. Musa ve Hz. Harun'u kıskanıyordu. Hz. Musa'yı gözden düşürmek için fahişe kadın senaryosunu hazırlamıştı (Maverdi, t.y. c, 4, 264-265; Razi, 1995: c, 25, 13-14; ayrıca bkz. Taberi, 1995: c, 19, 616; Maturidi, 2005: c, 8, 197; Zamehşeri, 1997, c, 3, 430; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 298; Kurtubi, 1964: c, 13, 310-311; Kadı beydavi, 1418: c, 4, 185; İbn Kesir, 2003, c, 1, 309).

Bazıları da onlara karşı karaborsacılık yaptı, zekâtını vermedi, Musa'ya isyan etti" demiştir (Yazır, tarihsiz, 3755).

Ayette geçen "*dünyadan nasibini unutma*" ifadesi, İbn Abbas, "dünyada Allah için olan ameli terk etme, dünyada ahiret için çalış demek olduğunu" söylemiştir. Mücahid ise, "Allah'a ibadet ve itaatte bulun, dünyada ahiret için çalış anlamındadır" demiştir (Taberi, 1995: c, 19, 524; Zemaşeri, 1997: c, 3, 431; Alusi, 1415: c, 10, 318). Müfessirler bu görüşlere şunları eklemişlerdir: "Allah'ın sana helal kıldığıyla yetin, haram kıldıklarından uzak dur (Maverdi, tarihsiz, c. 4, 267). Ömrünü bu dünyada kötü işler yapmakla zayi etme. Ahiretin için dünyada salih amel işle. İnsanın nasibi ve salih ameli dünyadadır. Onu ihmal etmemesi gerekir. Denildi ki, onunla kefeni kast ettiler (İbn Atiyye, 1422: c, 4, 299; Suyuti, tarihsiz, c, 6, 440). İbn Atiyye, "sözün tamamı bu yorum üzerinedir ve şiddetli bir öğüttür" demiştir (İbn Atiyye, 1422: c, 4, 299). İbn Ömer ikisini birleştirerek, "hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için çalış, yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalış anlamındadır" demiştir (Kurtubi, 1964: c, 13, 314). Sana mubah kıldıklarından; yeme, içme, elbise, mesken, evlenme gibi hususlardan nasibini al. Şüphesiz Rabbin senin üzerinde hakkı olduğu gibi nefsin ve ehlinin de senin üzerinde hakları vardır. Öyleyse her hak sahibine hakkını ver anlamındadır (İbn kesir, 1999, c, 6, 253-254).

Yazır, "dünyadan nasibi alma ifadesinden bazıları helal rızık ve meşru dünya zevki diye anlamışlarsa da, kastın o olmadığını, bu ifadenin asıl anlamının ise, "dünya ahiretin tarlasıdır" gereğince ahiret için edinilen fayda, ahirete kalacak amel olduğunu, yoksa dünyadan nasip nihayet bir kefenden ibarettir" demiştir (Yazır, tarihsiz, 3755).

Bazı müfessirler ise bu ifadeden maksadın:

- a) Ahiret yurdunu kazanmaktır. Ancak dünya nimetlerinden de meşru şekilde yararlanmak gerekir.

b) Ayetin bağlamına daha uygun düşen yorum ise, dünya hayatı ebedi âlemdeki hayata göre çok kısadır. Kul bunu unutup dünya ebediymiş gibi kendini ona vermemeli, dünyasını ahireti için değerlendirmelidir” demek olduğunu vurgulamışlardır (Karaman vd. 2008: c, 4, 246).

Karun’u uyaran basiret ve ilim sahibi müminlerin şunları kast etmiş oldukları da düşünülebilir: Bu nimeti Allah sana verdi. Sen de Allah’ın sana verdiği nimetten infak et ve insanlara ihsanda bulun ki, hem bu dünyanın ve hem de ahretin mamur olsun. Dünyevileşme, dünyada ahiretini kazan. Ruhban olman da istenmiyor. Madde-mana dengesini sağla ki, malınla şıarmayasın ve karaborsacılık yapıp yeryüzünde fesat çıkarmayasın.

O da her şımarık gibi bu söylenenleri kendine yediremedi. Gurura kapılarak büyüklük taslayıp, “*Bu serveti sahip olduğum bilgi sayesinde elde ettim*” diye karşılık verdi” (Kasas: 78). Fakat bu malın kendisi için bir imtihan vesilesi olduğunu düşünmek bile istemedi, ta ki helak oldu. Zaten Yüce Allah’ın uyarısı şöyle oldu: “*Bilmiyor muydu ki, Allah ondan önceki kuşaklardan, ondan daha güçlü ve daha çok servet biriktirmiş kimseleri helâk etmişti. Günahkârlardan günahları sorulmaz (Allah onların hepsini bilir)*” (Kasas: 78)..

Ayette geçen “*sahip olduğum bilgi*” ifadesiyle ilgili şu değişik yorumlar yapılmıştır:

- a) Bu serveti, Tevrat’ı bilmem ve onu ezberlememle elde ettim.
- b) Bu serveti, ticaret, iktisat ve ziraattaki bilgi ve tecrübemle kazandım.
- c) Bu servet, bilgim ve faziletimden dolayı bana verildi.
- d) Kimya bilgimle bu serveti edindim.

Denildi ki, kurşunu gümüşe, bakırı altına çevirirdi (Taberi, 1995: c, 19, 626; Maverdi, t.y. c, 4, 268; Zemahşeri, 1997: c, 3, 431; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 300; Razi, 1995: c, 25, 16; Yazır, t.y. 3755; İbn Aşur, 1984: c, 20, 181). İbn Kesir de “*serveti sahip olduğum bilgiyle kazandım*” sözünden bazıları, kimya bilgisi veya İsm-i A’zam duasını bilmesi sebebiyle mal topladığını sanıyorlar. Bu doğru değildir. Çünkü kimyada bir maddeyi altına çevirme diye bir şey yoktur. İsm-i A’zam ise bir duadır. Kâfirin duası ise makbul değildir. Karun küfrünü gizleyen bir münafıktı” demektedir (İbn Kesir, 2003: c, 1, 311). Kurşunu gümüşe, bakırı veya bir başka maddeyi altına çevirme gibi bir şeyin olamayacağını daha önce açıkladığımız için burada tekrar üzerinde durmak istemiyoruz.

Suyuti ise “birçok müfessirin, onun Hz. Yusuf’un hazinelerinden birini bulmuş olduğunu söylediğini” belirtmektedir (Suyuti, t.arihsiz, c, 6, 437). Bu görüşün doğru olmadığı düşüncesindeyiz. Çünkü Hz. Yusuf’un hazineleri yoktu. O, Mısır’ın maliye bakanıydı (Bkz. Yusuf: 55). Kıtık yıllarında satılan hububat karşılığında alınan para ve kıymetli madenler devletin hazinesine konuluyordu. Bir peygamber olan Hz. Yusuf’un, başta kral olmak üzere halkın güvenini sarsıp yolsuzluk gibi büyük bir günah işlediğini hiç kimse söyleyemez. Çünkü peygamberlerin en temel özelliklerinden biri de emin, yani güvenilir olmaları, diğeri de Allah tarafından günah işlemekten korunmalarıdır. Hz. Yusuf depolanan hububatı satıp, kendisinin değil, halkın yararına kullanmıştır. Hal böyle olunca Hz. Yusuf’a ait hazinelerden birini bulmuştu demek ne akla uyar ne de tarihi gerçeklere. Kaldı ki, Karun’un zenginliği dillere destan olmuşken, Hz. Yusuf’un zenginliğinden hiç bahsedilmemiştir. Eğer zengin olsaydı, onun hazinelerinden de bahsedilirdi diye düşünmekteyiz.

Bazıları, “Hz. Musa ona kimya ilminin 1/3’ünü, Yuşa’ya 1/3’ünü, 1/3’ünü de Hz. Harun’un oğullarına öğretti. O, onları kandırarak tüm kimya ilmini öğrendi. Kimya ile uğraştı ve malı çoğaldı” demişlerdir (Maverdi, t.y. c, 4, 268; Zemahşeri, 1997: c, 3, 431; İbn Atiyye, 1422: c, 4, 300). Bazı müfessirler de “sahip olduğum” anlamına gelen “indî” ifadesinin “zannıma göre, kanaatime göre” anlamında olduğunu söylemişlerdir (Zemahşeri, 1997: c, 3, 431). Bir başkası da “*sahip olduğum bilgiden*” “kastının, sahip olduğu hazineleri, bilgisi sayesinde elde ettiğini, yani tecrübesi, aklı ve yeteneği, iş bilir tutumu sonucu olarak elde ettiğini ve bu nedenle kendisine verildiği anlamında olduğunu” söylemektedir (Esed, 1999: 800/88).

Karun’un bu ifadesinden, onun iktisat ve ticaret bilgisine, bu konudaki deneyime sahip olduğu ve servetini bu bilgisi sayesinde kazandığı şeklindeki yorum akla daha yatkın gelmektedir. Zira kimya bilgisiyle madeni altın ve gümüşe çevirdiği konusu tamamen uydurulmuş bir haberdir. Kesin olan ise, onun çok zengin olduğu ve bu zenginliğinden dolayı alabildiğine azdığı ve şımarığıdır. Yüce Allah Karun’un şahsında, Karun’dan önce gelip geçmiş, daha güçlü ve kuvvetli, taraf ve etrafça daha çok nice millet, topluluk ve insanların olduğunu ama o güç ve kuvvetlerinin, başlarına gelen azaptan kendilerini kurtaramadığını haber vererek tüm insanları güçlü bir şekilde uyarmaktadır.

Ayette geçen “*günahkârlardan günahları sorulmaz*” ifadesini, bazıları, “Cenab-ı Allah onlara sormaya ihtiyaç duymaz, onların günahlarını biliyor. Onlar hesaba çekilmeden ateşe gireceklerdir” derken, bazıları da “melekler sormaz, çünkü

simalarından onları tanırılar” demişlerdir (Taberi, 1995: c, 19, 627; Zemahşeri, 1997: c, 3, 431). Maverdi bu iki görüşten başka iki görüşün daha olduğunu şöyle belirtmektedir:

“1-Yaptıkları sorulmaz, kitapları verilir. Onlar da günahlarını öğrenir ve itiraf ederler.

2-Onlara “neden iman etmediniz?” diye bir soru sorulmaz (Maverdi, t.y. c, 4, 269). Çünkü artık mazeretleri fayda vermeyecektir” (Bkz. Rum: 57).

Bazı müfessirler ise bu ifadeden, onların hesapsız kitapsız cehenneme sürüklenecekleri, yani yaptıklarından sorulmayacakları anlamının çıkarılmayacağını belirterek bu ifadenin, bahsedilen suçların, yapıp ettiklerinin günah olduğunun açıkça bilinmesi sebebiyle akıbetlerinin de bir felaket olduğunun apaçık olarak bilindiği anlamına gelmekte olup şok edici bir ikaz maksadı taşımaktadır demişlerdir (Karaman vd. 2008: c, 4, 246).

Günahlarının sorulmamasının anlamı şu şekilde de olabilir: Yapıp ettikleri kendi kitaplarında bir bir yazılı ve günah olduğu da belli olduğu için sorulmaya gerek kalmayacaktır. Nitekim ayetlerde, “*İnsan için kıyamet gününde, açılmış olarak önüne konulacak bir kitap çıkarırız. Kitabın oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter*” (İsra: 13-14) denilecek. Her suçlu onda yazılı olanlardan korkup “*Vay halimize! derler, bu nasıl kitapmış! Küçük büyük hiçbir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!*” (Kehf: 49) diye belirtilmektedir..

3.3. Karun’a Özenenler ve Onları Uyaranların Diyalogo

Bir rivayete göre Karun, süslü elbiselerini giyer, atını da süsler, yanında aynı tür giysileri giymiş dört bin adamıyla kavminin yanına çıkardı. Bazıları sağında 300 köle, solunda 300 cariye yürüdü demişlerdir. Mücahid, “kavmi arasına kırmızı elbiseleri ve daha değişik kıyafetleriyle üzerinde erguvani renkli ipekli kumaş ve altından eyeri olan beyaz at üzerinde çıkardı” demiştir (Taberi, 1995: c, 19, 628; Zemahşeri, 1997: c, 3, 432; İbnu’l-Esir, 1987: c, 1, 157; Kadı Beydavi, 1418: c, 4, 186). Bu şatafatlı giyimi, hal ve hareketiyle insanları küçümserdi. Her şeyi dünyadan ve dünyalıktan ibaret sanan zenginlerin böyle davranmaları, dünyevileşenlerin de onlara özenmesi kaçınılmaz bir haldir. Nitekim maneviyattan yoksun birçok insan ona özenip, keşke bize de Karun’un serveti gibi bir servet verilseydi diye iç geçirirlerdi. Ayette onların bu özenişleri şöyle ifade edilmektedir: “*Karun gösterişli bir şekilde kavminin karşısına çıkardı. Dünya hayatını arzulayanlar, “Keşke Karun’a verilenin bir benzeri bize de verilseydi! Doğrusu o çok şanslı!”*

derlerdi”(Kasas: 79). Bu özentilerinin yanlış olduğunu söyleyip onları ikaz eden ilim adamlarının sözleri de ayette şu şekilde ifade edilmektedir: *“Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise şöyle derlerdi: “Yazıklar olsun size! İman edip iyi işler yapanlar için Allah’ın mükâfatı daha üstündür. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir”* (Kasas: 80).

Ayette, dünyevileşenler yani maddeciler ile ilim sahibi olup dünyanın geçici olduğuna inanan ve dünya-ahiret dengesi kuran maneviyatçıların Karun’a bakışları çok veciz bir şekilde ifade edilmektedir. Onlar Karun’un ne debdebe ve şaşaasına ne de zenginliğine özenmişlerdir. Çünkü onlar Allah’ın mükâfatının kat kat üstün olduğunu çok iyi biliyorlardı.

3.4. Şımarık Karun’un Trajik Sonu

Karun, yapıp ettikleriyle trajik sonuna adım adım yaklaştı. Sahip olduğu servet ve sosyal konumunun zeval bulmayacağını düşünürken, bir gün ansızın sarayı ve hazineleriyle birlikte, yerin dibine geçerek yok oldu. Kendisine ne malı ve ne de adamları yardım edebildi. Artık sarayının yerinde yeller esiyordu. Bu korkunç sonu gören maddeciler, dün onun gibi bir zengin olmak istediklerinden dolayı çok pişman oldular. Kendilerine lütufta bulunup kurtardığı için Allah’a şükrediyorlardı. Nitekim şu ayetler Karun’un yok oluşunu ile ona özenenlerin pişmanlıklarını ve psikolojilerini canlı bir tablo gibi gözler önüne sermektedir:

“Sonunda biz onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Artık Allah’a karşı ona yardım edecek adamları olmadığı gibi, kendi kendini kurtarabilecek durumda da değildi. Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler bu defa, “yazıklar olsun bize! Demek ki Allah rızkı kullarından dilediğine bol veriyor, dilediğine de az. Allah bize lütufta bulunmuş olmasaydı, bizi de mutlaka yerin dibine geçirmişti. Vah ki vah! Demek inkârcılar iflâh olmazmış!” der oldular” (Kasas: 81-82).

Yukardaki ayetlerde Karun’un sarayıyla birlikte yere geçirildiği, yani helakinin bu şekilde olduğu ifade edilmektedir. Taberi, “Karun helak edildiğinde onunla beraber oturanlar vardı. Onlar da Karun’la birlikte helak oldular. Çünkü onlar da Karun gibi münafık idiler ve Hz. Musa aleyhine komplo düzenlemek üzere toplanmışlardı” demiştir (Taberi, 1995: c, 19, 629; ayrıca bkz. Maverdi, t.y. c, 4, 270; Kadı Beydavi, 1418: c, 4, 186). İbn Aşur da, ayette geçen “Hesefe” kelimesinin anlamının, yerin yüzeyinin bir kısmının yerin içine ters dönmesi demek olduğunu belirttikten sonra, “Bu da depremin kuvvetiyle olur. Bu olay da Hz. Musa’nın bir mucizesidir. Çünkü

bu çöküş Karun ve ona arka çıkanlardan başkasını içine almamıştır. Bir rivayete göre Karun helak olurken, yanında Ruben boyundan iki kişi, başka bir rivayete göre de yanında 250 kişi vardı” demektedir (İbn Aşur, 1984: c, 20, 185).

Öncelikle şunu belirtelim ki, İbn Aşur’un dediği Ruben boyundan iki kişi veya 250 kişi bilgisinin kaynağı Tevrat’tır. Bu bilgi Tevrat’ta geçmektedir. Biz bu konuyu daha önce “Tevrat’a Göre Karun (Korah) ve Helaki” başlığı altında ele almıştık. İbn Aşur, “Karun ve adamları güçlü bir depremle helak oldular ve bu da Hz. Musa’nın bir mucizesidir” demektedir. Elbette Allah dilediğini yapar. O, “ol” dedi mi, murat ettiği iş hemen veya planladığı şekilde aynen olur. Fakat şiddetli bir depreme gerek olmadığı düşüncesindeyiz. Bir obrukla da yere geçmeleri mümkündür. Nitekim Konya ovasında, yer altı sularının fazla kullanılması sebebiyle obruklar oluşmuştur. Son zamanlarda yarım dönüm, bir dönüm bir alanın 80 metre, daha fazla veya daha az bir derinliğe çöktüğüne şahit olmaktayız. Bu nedenle bir depremden ziyade Karun’un saray ve servetinin bulunduğu yerin bir obruk gibi çöküp üzerlerini toprak kapladığını, Karun’un böyle cezalandırıldığını düşünebiliriz.

Tevrat’ta bu olayın çölde geçtiği belirtilir. Bazı müfessirler de çölde, hatta Eriha’nın fethinden önce ve Eriha’nın önlerinde iken olduğunu söylemişlerdir. Böylece onlar Karun’un Mısır’dan bütün hazinelerini alıp çıktığını söylemiş oluyorlar (İbn Aşur, 1984: c, 20, 175-177).

Tevrat kaynaklı bu bilgi şüphe ile karşılanmalıdır. Çünkü Karun Firavunun en önemli iki destekçisinden biriydi. Daha önce mealleri geçen Mümin: 23-24 ve Ankebut: 39-40 ayetlerinde açıkça belirtildiği üzere Karun, Firavun ve Haman üçlüsü, kendilerine gönderilen Musa peygamberi, yalancılık ve büyücülükle suçlayarak, getirdiği apaçık delillere rağmen büyüklük taslamış ve iman etmemişlerdi. Ayrıca Cenab-ı Hak Hz. Musa’ya, Firavunun kendilerini takip edip yakalamaması için İsrailoğullarını gece, yani gizlice yola çıkarmasını emretmişti. (Bkz. Taha: 77; Şuara: 52; Duhan: 23). Firavunun adamı olan Karun’un onu terk etmesi ve 40 veya 60 katırın taşımada zorlandığı hazinelerini gece gizlice çıkarması pek mantıklı gelmiyor. Gizli çıkarması mümkün olmadığına göre, o zaman Firavunun izniyle çıkarmış oluyor demektir. Hz. Musa ve İsrailoğullarının çıkmalarına engel olmak için peşlerine düşen Firavun, Karun’un hazineleriyle çıkmasına ve böylece İsrailoğullarının bu büyük servetle güçlenmesine müsaade etmiş demektir. Böyle bir şeyin olması mümkün mü? Asla. Çünkü hiçbir kral, düşmanının zengin olmasını istemez. Hele kendi ülkesi üzerinden servet sahibi olmasına asla razı olmaz. Firavun gibi azgın bir kral niçin buna rıza gösterebilir? Karun

da servetiyle desteklediği dostu Firavundan neden ayrılınsın ve inanmadığı, sihirbaz dediği Musa'ya neden uyup çöllerde düşün? Zaten Makdisi de, Hz. Musa'ya iftira atmak için ayarlanan kadını Firavunun gönderdiğini söylemektedir (Makdisi, t.y. c, 3, 87). Eğer bu doğruysa, o olay esnasında daha İsrailoğulları denizi geçmemiş, Firavun ve askerleri de boğulmamıştır.

Ayrıca Tevrat'ta çölde olduğu ve ev değil çadırıyla yere battığı ifade edilmektedir. Çünkü çölde çadırda kalıyorlardı. Oysa Kur'an'da "DAR" geçmektedir. Rağıb, "dar kelimesi, ev, konak anlamlarına gelmektedir. Böyle isimlendirilmesi, etrafının duvarlarla çevrilmiş olması sebebiyledir. Bu esas anlamdan sonra yurt, bölge, şehir için de kullanılmıştır" demektedir (Rağıb, t.y. 174). Bu durumda "DAR" kelimesi kalıcı yer, bina demektir. Kaldı ki, Araplar çadıra "dar" demez, "HAYME" derler. Kur'an'da Karun'un çölde helak olduğuna dair bir ifade veya bir işaret olmadığı gibi sahih hadislerde de böyle bir bilgi geçmemektedir. Günümüz itibariyle elimizde buna dair bir belge veya arkeolojik bir kalıntı da yoktur. Tüm bunlar bize, Karun'un Mısır'da iken helak olduğunu düşünmenin yanlış olmayacağını gösterir.

3.5. Karun Kıssasıyla Verilen Mesaj

Yüce Allah, Karun kıssası üzerinden başta Mekkeli putperestler ile Medineli Yahudiler olmak üzere tüm insanlığa ahirette mutlu olmanın formülünü şöyle bildiriyor: *İşte âhiret yurdu! Onu yeryüzünde haksız üstünlük kurmak ve bozgunculuk çıkarmak istemeyenler için hazırlamış bulunuyoruz. İyi son, Allah'a karşı gelmekten sakınanların olacaktır*" (Kasas: 83).

Karun kıssası aynı zamanda insanlığa şu gerçeği haykırmaktadır: Ey servetine, konumuna, makam ve mansıbına, güç ve kuvvetine, adamlarının çokluğuna güvenen! Unutma! Güvendiğin bu şeylerin hiçbiri seni acıklı sondan ve ahiretteki azaptan kurtaramaz. Ancak Allah'a gönülden iman ve salih amel sana fayda verir. Hem dünya ve hem de ahiret mutluluğunu kazanmanın yolu budur. Nitekim bu gerçek Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir: *"O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar! Allah'a arınmış bir kalp ile gelen başka"* (Şuara: 88-89).

Bu konuda İbn Aşur da şunları söylemektedir: "Karun zengindi. Allah Teâlâ onu Mekkeli müşriklere örnek gösterdi. Mekkeli müşrikler, Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara eza ediyorlardı. Zengin oldukları için Hz. Peygamber'in davetinden yüz çevirip (Bkz. Sebe': 31) peygamberliğin zenginlerin hakkı olduğunu iddia ediyorlardı (Bkz. Zuhuf: 31). Onlara göre servet ve zenginlik azametinin (büyüklüğün, görkemin) sebebidir. Bu düşüncelerinden dolayı Yüce Allah da onları defalarca azarladı (Bkz. Müzzemmil: 11). Ayrıca Karun'un Hz. Musa'ya akraba

oluşu, Ebu Leheb'in durumu gibidir" (İbn Aşur, 1984: c, 20, 174). Yani nasıl Karun'u, Hz. Musa'nın amcası oğlu oluşu ve hazineleri kurtaramadıysa, Ebu Leheb'i de ne Hz. Peygamber'in öz amcası oluşu ve ne de serveti kurtarabilir. Ey Mekkeli putperestler! Sizi de ne Hz. Peygamberin kavminden oluşunuz ve ne de övündüğünüz servetiniz kurtarır. Kibri ve inadı bırakıp Müslüman olunuz ki, hem dünyanız ve hem de ahiretiniz mamur olsun.

Doğu-İslam edebiyatında Karun ve hazinelerinin en fazla ele alınan yönü, Yüce Allah'ın kudreti karşısında dillere destan servetin, mal ve mülkün hiçbir işe yaramaması, aksine sahibini helake sürüklemesidir (Şener, 2001: c, 24, 520). Türk edebiyatında da Karun, gerek atasözü ve deyimlerde ve gerekse şiirlerde hazinelerinin çokluğu, zenginliği ve cimriligi bakımından ele alınmıştır. Mesela Yunus Emre: "Ne kadar çok ise malın, ecel sana sunar elin-Ne assı⁵ eyledi Karun, bu dünyaya batmış iken". Gaziantep yöresine ait bir türküde de; "Dünya benim diye zapta geçirse-Karun kadar malın olsa ne fayda" (Şener, 2001: c, 24, 520) denilmektedir.

Sonuç

Hz. Musa'nın kavminden olduğu, Kur'an ve Tevrat'ta açıkça ifade edilen Karun'un, bu yakınlığına rağmen ona inanmadığı ve kendi adamlarını Musa Peygamber aleyhine kışkırttığı anlaşılmaktadır.

Bu iki kutsal kitapta da Karun Kıssasına yer verilmesi ve aynı olumsuz özelliklerle anlatılması, aynı trajik sondan bahsedilmesi, bu kıssanın dikkatle incelenmesine işaret etmektedir. Yalnız Tevrat'ta çölde iken ve çadırıyla yere geçirildiği ifade edilirken, Kur'an'da ise eviyle birlikte helak olduğu ama helak olduğu yer zikredilmemektedir. Fakat Kur'an'da geçen ve ev, bina anlamına gelen "Dar" kelimesinden, onun, meskûn bir mahalde, yani Mısır'da iken malikânesiyle birlikte helak olduğu kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Hz. Musa'ya inanmamıştı, onunla beraber neden çıksın? Ayrıca bu büyük serveti kazandığı Mısır'dan neden ayrılınsın ki? Ayrılmak istese bile hazinelerini çıkarmasına Firavun izin vermezdi. Bu kadar çok hazinesini gizlice çıkarması ise pek mümkün görünmemektedir.

Karun, Allah'ın onu sınamak için verdiği koca servetini, kendi bilgisi ve tecrübesiyle kazandığını iddia ederek Allah'a karşı nankörlük yapmıştır. Üstelik bu zenginliği baskı, zulüm ve tarihin gördüğü en zalimlerden biri olan Firavunu desteklemek için

⁵ Assı: Kâr, fayda (yazarın notu).

kullanmıştır. Bu da Karun'un, Firavun nezdinde önemli bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Muhtemelen de Firavunun maliye ve hazine bakanıdır.

Karun hazinelerinin çokluğuyla şımarmıştır. Onu ikaz edip öğütlerde bulunan ilim ve basiret ehline karşı üstünlük taslamıştır. Bu söz dinlemez haliyle Karun, aslında servetinin kendisi için faydalı mı, yoksa zararlı mı? Olduğunu, helak oluncaya kadar anlayamamış bir nasipsizdir. Nitekim ona özenip onun gibi olmayı düşünenler de onun helakinden sonra bin pişman olmuşlardır.

Onun hikâyesi, dünyanın geçici servetini Allah Teâlâ'nın ahirette iyi kullarına bahşettiği ebedi saadete tercih edenler için canlı bir tablodur. Bu, insanın ancak samimi bir iman ve salih amelle iki cihan saadetine ulaşabileceğini, aksi takdirde ne servetin ne makamın ve ne de sosyal konumun fayda vereceğini gösterir. Zira ahirette ne malın faydası var, ne de evladın. Ancak kötülüklerden ve kötü duygulardan arınmış temiz bir kalple gelen kurtuluşa erebilecektir.

Kaynakça

KUR'AN-I KERİM VE MEALİ.

KİTAB-I MUKADDES (TEVRAT).

ALUSÎ, Şihabuddin Mahmud b. Abdillâh (1415 h.), *Ruhu'l-Meani fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Azim ves'-Sebu'l-Mesani* (tah. Ali Abdulbari Atiyye), (c: 1-15), Beyrut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Mektebetü's-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

EBUSSUUD, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa el-İmadi (t.y.), *İrşadu'l-Akli's-Selim ila Mezaya'l-Kitabi'l-Kerim (Tefsiru Ebissuud)* Beyrut, Daru ihyai't-Turasi'l-Arabi, (C:1-9), Mektebetü's-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

ESED, M. (1999), *Kur'an Mesajı*, (çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk), İstanbul, İşaret Yayınları.

HARMAN, Ö. F. (2001), "Karun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c, 24, İstanbul, ss. 519-520

HATİBOĞLU, İ. (2001), "İsrailiyyat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c, 23, ss. 195-199.

İBN AŞUR, Muhammed b. Muhammed (1984), *El-Tahrir ve't-Tenvir*, (C: 1-30), Tunus, el-Daru't-Tunisiyye li'n-Neşr, Mektebetü's-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

İBN ATİYYE, Ebu Muhammed Abdulhak b. Galib b. Abdurrahman b. Temmam (1422 h.). *el-Muharreru'l-Veciz fi Tefsiri'l-Kitabi'l-Aziz*, (c: 1-5), Beyrut, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

İBN KESİR, İmaduddin Ebu'l-Fida' İsmail (1999), *Tefsiru Kur'ani'l-Azim* (muh. Sami b. Muhammed el-Selame), (C:1-8), Şam, Daru Tayyibeti lil-Neşri ve't-Tevzi', Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 8 Zilhicce 1431.

İBN KESİR, İmaduddin Ebu'l-Fida' İsmail (2003), *el-Bidaye ve'n-Nihaye* (Tah. Abdullah b. Abdulmuhsin el-Türki), c, 1, by. Daru'l-Hicr li't-Tibaa ve'n-Neşr, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

İBNU'L-ESİR, Ebu'l-Hasen Ali b. Ebi'l-Kerem Muhammed b. Muhammed b. Abdulkerim b. Abdulvahid (1987), *el-Kamil fi't-Tarih*, c. 1, Beyrut, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye.

İBNU'L-VERDİ, Ömer b. Muzaffer b. Ömer b. Muhammed b. Ebi'l-Fevaris Zeyniddin (1966), *Tarihu İbni'l-Verdi*, (c: 1-2), Beyrut, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye.

İSFEHANİ, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed Rağib (t.y.). *el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an*, Beyrut, Daru'l-Ma'rife.

KADI BEYDAVİ, Nasruddin Ebu Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed (1418 h.), *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil* (tah. M. Abdurrahman el-Maraşi), (C: 1-5), Beyrut, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

KARAMAN, H. Çağrı, M. Dönmez, İ. K. Gümüş, S. (2008), *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, (C: 1-5) Ankara, DİB Yayınları.

KURTUBİ, Ebu Abdillan Muhammed b. Ahmed, (1964), *el-Cami' li'Ahkami'l-Kur'an* (tah. Ahmed el-Berdum, İbrahim Atfeyeş), (C: 1-20), Kahire, Daru'l-Kütübü'l-Mısriyye (2. Baskı). Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 21 Şaban 1432.

MACDONALD, Duncan Black (1977), "Karun", *İslam Ansiklopedisi*, c, 6, İstanbul, ss. 371, SMEB.

MAKDİSİ, Mutahhar b. Tahir, (t.y.), *el-Bed'u ve't-Tarih*, (C: 1-6) Porsaid, Mektebu's-Sekafeti'd-Diniyye, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.

MATURİDİ, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed (2005), *Te'vilatu Ehli's-Sünne (Tefsiru Maturidi)* (tah. Mecdi Baslum (C: 1-10), Beyrut, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 28 R. Evvel 1433.

MAVERDÎ, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Habib (t.y.), *Tefsiru'l-Maverdi* (tah. El-Seyyid b. Abdumaksud b. Abdurrahim), (C: 1-6) Beyrut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi, 08 Zilhicce 1431.

NECCAR, Abdulvahab (t.y.), *Kasasu'l-Enbiya*, Beyrut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye (3. Baskı).

RAZÎ, İmam Muhammed Fahrudin b. El-Allame Ziyauddin Ömer (1995), *Mefatihü'l-Ğayb*, (C: 1-30), Beyrut, 1995 Daru'l-Fikr, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi, 08 Zilhicce 1431.

SUYUTÎ, Abdurrahman b. Ebi Bekr Celaleddin, el-Durru'l-Mensur (t.y.), el-Durru'l-Mensur, (C:1-8), Beyrut, Daru'l-Fikr, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 8 Zilhicce 1431.

ŞENER, Halil İbrahim (2001), "Karun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c, 24, İstanbul, ss. 520.

TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir (1995), *Camiu'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'an*, (C: 1-30), Beyrut, Dar't-Terbiyye ve't-Turas.

TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. (1991), *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi* (çev. Z. Kadiri Ugan-Ahmet Temir), (C:1-5), İstanbul, MEB yayınları.

YAZIR, Elmalılı Hamdi (t.y.), *Hak Dini Kur'an Dili*, (C:1-9), İstanbul, Eser Yayınları.

ZEMAŞERÎ, Carullah Ebu'l-Kasım Mahmud b. Ömer (1997), *An Hakaiki't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil fi Vücuhi't-Te'vil (Keşşaf)*, (C: 1-4), Beyrut, Daru'l-İhyai't-Turasi'l-Arabî, Mektebetü'ş-Şamile, Yayın Tarihi 08 Zilhicce 1431.